

Leyla Əliyeva
ADU

UİLYAM QOLDİNQİN ROMANLARINDA ARXETİPLƏR

Açar sözlər: *Uilyam Qoldinq, mif, psixoanaliz, kollektiv şüursuzluq, arxetip.*

Key words: *William Golding, myth, psychoanalysis, collective unconscious, archetype.*

Ключевые слова: *Уильям Голдинг, миф, психоанализ, коллективное бессознательное, архетип.*

Dünya ədəbiyyatında “roman-pritça” janrını ən yüksək zirvəyə qaldıran müəllif kimi tanınan görkəmli ingilis yazıçısı Uilyam Qoldinqin (*William Golding, 1911-1993*) yaradıcılığı XX əsrin ikinci yarısına təsadüf edir. Məlum olduğu kimi, iki böyük dünya müharibəsinə şahidlik etmiş XX əsr sənət adamları üçün heç də ürəkəçən xatirələrlə yadda qalmamış, tarixi durumun dəhşəti onlarda dərin psixoloji sarsıntılar buraxmışdır. Bu dəhşətverici mənzərələrin canlı şahidlərindən və iştirakçılarından biri də Uilyam Qoldinq olmuşdur. Bu barədə Yazıçı özü də etiraf edir ki, onu yazmağa vadar eləyən səbəb müharibə olub. Bu səbəbdən “Müharibənin od-alovundan keçmiş Qoldinqin insanlara deməyə sözü var idi” [3, 5].

Özünəməxsus yaradıcılığı ilə seçilən Qoldinq öz romanlarında əsasən insan psixologiyasının mürəkkəbliyini və insan münasibətlərinin çatışmazlıqlarını təsvir etməyə çalışmışdır. Bir yazıçı kimi onu bu problem ilə marqlanmağa sövq edən səbəb müharibə müddətində müşahidə etdiyi insan psixologiyasının qaranlıq tərəflərini açmaq arzusu idi. Bu barədə Qoldinq yazır: “Bəşəriyyətin xəstə olduğuna mənim şübhəm yoxdur və bu fikri başımdan çıxara bilmirəm... Ona görə də var gücümlə yazıb aləmə car çəkir, insanlara deyirəm: Baxın, baxın, baxın, görün dünyada ən təhlükəli heyvan olan insanın təbiəti necədir” [3, 5]. Bu fikirdən aydın olur ki, Qoldinq bir yazıçı kimi insanın təbiətini açmağı və görünməyən tərəflərini hər kəsə nümayiş etdirməyi özünün ən böyük vəzifəsi hesab edir. Lakin Qoldinq bu vəzifəsini şüurlu və açıq şəkildə etməmişdir. Məlum olduğu kimi, pritça janrı fikri üstüörtülü şəkildə, mətnaltı, dolayısıyla oxucuya çatdıran kiçik və orta həcmli nəsr nümunəsidir. Qələmə aldığı əsərlərində Qoldinq də məhz pritça janrına xas olan mətnaltı yolla mifoloji motivlərə müraciət etmişdir. Qoldinqin yaradıcılığına nəzər saldıqda, onun XX əsr analitik psixologiyanın banisi olan Karl Qustav Yunqun kollektiv şüursuzluq və arxetiplər nəzəriyyələri-

nin və psixoanalizin banisi olan Ziqmund Freydin təhtəşüür fikir və üç komponentli quruluşa malik psixi model nəzəriyyələrinin izlərini görmək mümkün olur. Qoldinq əsərlərində, bir növ, insan psixologiyasına xas xüsusiyyətləri mifik modellər vasitəsilə açmağa cəhd göstərmişdir.

Bununla belə, bəşəriyyətin bu bədxahlığı Qoldinqin ümidlərini də puç etmişdir: “İnsanların bir-birinə nələr edə biləcəyini biləndən sonra həyatım boyu dəfələrlə sarsılmışam, az qalıb aqlım başımdan çıxsın. Bəşəriyyətin xəstə olduğuna şübhəm qalmır... Mən o xəstəliyi axtarmışam” [3, 9]. Lakin Qoldinq insanın yalnız mənfəət tərəflərini görmürdü. Yazıçı belə hesab edirdi ki, insan ikili xarakterə malik olan geniş əhatəli və paradoksal bir varlıqdır, o həm qəhrəmandır, həm də xəstədir.

Beləliklə, bəşəriyyətin yoluxduğu bu çarəsiz xəstəliyi araşdıran Qoldinqin yaradıcılığını Z.Freyd və K.Yunqun böyük səs-küyə səbəb olmuş nəzəriyyələri aspektindən araşdırdıqda müəllifin bu sahədə mühüm addımlar ata bildiyini görmək olur. Buna ən bariz nümunəsi Qoldinqin həyat verdiyi əsərlərində öz əksini tapmış mifoloji paralellərdir. Lakin ilk növbədə Yunqun və Freydin sözügedən nəzəriyyələrinin mahiyyətinə nəzər salaraq onların Qoldinqin yaradıcılığında təzahürünü izləmək daha məqsədə uyğun olar.

Ziqmund Freydin yetirməsi olmağına baxmayaraq, öz müəllimi ilə razılaşmayan Yunqun fikrinə görə, kollektiv şüursuzluq öz-özlüyündə mövcud olan, hər yerdə olan, identik olan, dəyişməz keyfiyyətlərə malikdir. “Kollektiv şüursuzluq arxetiplərin, yəni bəşəriyyətin tarixi təcrübəsinə əsaslanan hekayə, şəxs, yer və ya təsvirlərdən ibarət olan simvolik "forma"ların əks olunduğu insan psixikasında daha dərinə kök salmışdır. Bu arxetiplər ən çox yuxularda, miflərdə, ədəbiyyatda, fantaziyalarda və digər təxəyyül mənbələrində görünür.” [9]. O, kollektiv şüursuzluğun təməlini mifoloji motivlər və ilkin obrazların təşkil etdiyi fikrini irəli sürmüşdür. Kollektiv şüursuzluq dərkolunmazdır və Yunqa görə o, təklidə fərdlərə deyil, bütün kollektivə aid olunmalıdır. Bunun səbəbini isə Yunq kollektiv şüursuzluqda hər bir millətin, daha ümumi desək, bəşəriyyətin nəsil-dən-nəsilə ötürülən təcrübəsinin toplanması ilə bağlayır.

Dünya ədəbiyyatı tarixində ilk dəfə meymun-insanın – neandertalın qavrayış və fikirləşmə sisteminə müdaxilə edərək onu açan Qoldinq 1955-ci ildə yazdığı “Varislər” (*The Inheritors*) romanında qaldırdığı əsas problemi məhz Yunqun kollektiv şüursuzluq nəzəriyyəsi vasitəsilə aşkarlamağa nail olmuşdur. Belə ki, tarixdən məlum olduğu kimi, orta paleolit dövründə mövcud olmuş Neandertal insanı üst paleolitdə artıq ağıllı insan – Homo sapiens əvəz etdi. “Varislər” romanı da məhz Neandertal insan ilə

Homo sapiensin qarşিদurmasını və yeni yaranan nəslin – Homo sapienslərin gəlişləri ilə mövcud insan nəslinə – Neandertalların həyatına etdikləri təsirin mənfi cəhətlərini əks etdirmişdir. Qayğıdan və narahatlıqlardan uzaq, sıradan bir həyat yaşayan Neandertallar yaradıcıları olan Oaya sitayiş edirlər. Qadınların vəzifəsi hədiyyə apararaq Oanın dağın başındakı səcdəgahına gedib qəbilə üçün nəsə xahiş etmək, kişilərin işi yemək tapmaq və fikirləşməkdir. Onlar üçün heyvan ovlayıb öldürmək günah sayılırdı, yalnız digər vəhşi heyvan tərəfindən öldürülmüş canlının ətini yeyirdilər. Neandertallar ov və iş prosesi üçün əmək alətləri düzəltmir, lazım olduqda yastı daş, sümük parçası və ağac budağından istifadə edirdilər. Lakin bir gün bu sakit və firəvan həyat yeni və ağıllı insan nəslinin gəlişi ilə darmadağın olur.

Qoldinq bu əsərdə bilik və bədxahlıq arasındakı əlaqəni açmağa çalışmışdır. Belə ki, Qoldinqə görə daha çox bilik və bacarıq insan oğluna nələrsə qatmaqla bərabər, həm də bir çox şeyi məhv edir. Əlbəttə, XX əsrin katalizmlərini görənlər Qoldinqin bu cür fikirləşməsi qəbulolunandır. Çünki XIX əsrin sonu, XX əsrin əvvəllərində bəşər nəsli yeni gələn əsrin özü ilə birlikdə böyük elmi kəşfləri və inkişafı gətirəcəyini, insan həyatının daha da asanlaşacağı və rahatlıq tapacağını zənn edirdi. Beləcə, Qoldinq paleolit dövründəki hadisələrin təsviri ilə, əslində XX əsrdə baş vermiş hadisələri mətnaltı şəkildə işıqlandırmışdır.

Bu romanında Qoldinq bəşər övladının törətdiyi mənfi əməlləri arxetipik-mifik təfəkkürün zəminində analizdən keçirmiş və mənalandırmışdır desək yanılmırıq. Belə ki, əsərin protaqonistləri olan Lok və Fa öz əməlləri ilə bir növ Adəm və Həvvanı xatırladırlar. Xristian aləmindəki “Qovulma” (*Fall*) mifi bu romanda öz paralel elementlərini tapmışdır. İlan cildinə girmiş İblisin hiyləsinə uyan Həvva ərinə Tanrıya itaət etməyərək “xeyirlə şəri bilmə ağacı”nın meyvəsini dadmağa təşviq edir və beləcə onlar cənnətdən qovulurlar. Neandertallar nəsindən olan Lok və Fa isə ağıllı insan nəsli tərəfindən hazırlanmış çürük balı dadaraq öz məsumluqlarını və dəyərlərini itirirlər. Belə ki, bir-birlərini aldadan, hiyləgərlik edən ağıllı insanlardan fərqli olaraq, neandertal insanlar heç vaxt bir-birlərinə pislilik etmir, xətər yetirmirdilər. Lakin şirin balı dadaraq “təzə adamlar”dan olan Lok və Fa mübahisə etməyə başlayırlar. Bu mübahisənin davamında Lok və Fa bir-birlərini vurmağa və xətər yetirməyə başlayırlar: “Qəzəblənmiş Lok qışqıraraq əlindəki budaqla Faya necə vurdusa, budağın ucu sındı, vızılıyla gedib ağacların arasına düşdü. Fa qışqıraraq dik atıldı və elə ləngər vurdu ki, Lokun o biri zərbəsi yan keçdi. Fa çevrilib Lokla üz-büz dayandı, onlar bir-birinin üstünə qışqırır, ağaclar isə sürüşüb ora-bura gedirdi” [2, 235]. Keçirdiyi günahkarlıq hissi ilə Lok əhatəsində olduğu dünyanın heç də onun təsəvvür etdiyi kimi

sadə olmadığını anlayır. Lakin Lok üçün ən faciəvi hal Adəm və Həvvanın ilk günahı kimi onun da etdiyi bu ilkin günahın son olmaması, əksinə, növbəti və sonsuz sayda günahların başlanğıcı olması idi. Beləliklə, Qoldinq insan oğlunun törətdiyi sonsuz günahları məhz kollektiv şüursuzluqdan gələn ilk günahla əlaqələndirmişdir. “Qovulma” mifinin bir arxetip kimi insanın təhtəşüurunda yer tutduğunu göstərməyə çalışmışdır.

Qoldinqin insan xarakterinin bilinməyən tərəflərini əks etdirən digər bir məşhur əsəri 1954-cü ildə yazdığı “Milçəklər kralı” (*Lord of the Flies*) antiutopik romanıdır. Roman bir qrup azyaşlı uşaqların qəza nəticəsində kimsəsiz adaya düşməsi ilə başlayır. Adada isti iqlim, meyvə ağacları, oynayıb əylənmək üçün şərait vardır. Lakin tək vəzifələri odu qorumaq və heyvan ovlamaq olan bu uşaqlar arasında tezliklə hakimiyyət davası başlayır. Aralarında yaşca ən böyükləri olan Ralfi özlərinə başçı seçən uşaqlar tezliklə özünü başçılığa daha layiqli namizəd hesab edən Cekin təzyiqinə məruz qalırlar. Əslində, uşaqların həyatı üçün adada heç bir təhlükə yoxdur, kənardan da belə bir müdaxilə gözlənilmir, amma onlar bu təhlükəni özləri öz içlərində yaradıb adanı cəhənnəmə çevirirlər. Bu yolla Qoldinq oxucularına göstərmək istəyir ki, məhz bəşəriyyət də bu cürdür – kənardan heç bir təhlükə olmadığı halda insanlar özləri-özlərinə bəd əməllər edərək bu həyatı zindan edir, dözülməz məşəqqətlərə düçar edirlər.

Əsərin əsas qəhrəmanlarından biri olan Ralf ağıllı, cəsəratli, güclü və, ən əsası, xeyirxah oğlandır. Tək məqsədi adada qaldıqları müddət ərzində əmin-amanlığı və qayda-qanunları təmin etməklə yanaşı, siqnal tonqalının qorunmasıdır. Cek Ralfı eyni yaşda olmasına baxmayaraq, çox fərqli xarakterə sahibdir. O, dardüşüncəli, qəddar və hiyləgərdir. Lakin digər uşaqlardan üstün bir cəhəti var – ovçuluq sahəsində xeyli təcrübəlidir. Adadakı vəhşi donuzları ovlamaqla təcrübəsini təkmilləşdirən Cek uşaqları ötlə də təmin edir. Cekin tək istəyi uşaqlar tərəfindən başçı seçilmək olsa da, uşaqlar həmişə Ralfı üstün tuturlar. Bu Cekin içindəki hakimiyyət hərisliyini və bu hərisliyin özü ilə birlikdə gətirdiyi amansızlıq hissini oyadır: “Cek uşaqları bir-bir öz tərəfinə çəkib hakimiyyətini gücləndirdikcə azğınlaşır, özünü qəbilə başçısı kimi aparır, əmrinə tabe olmayanların əl-qolunu bağlatdırıb döyür. Cekin bu cür azğınlaşmasının səbəbi isə qeyri-məhdud hakimiyyətdir...” [3, 8] Beləcə, Cek nə yolla olur olsun Ralfı yalançı və qorxaq kimi göstərərək gözdən salaraq özünü başçı elan etmək istəyir. Lakin Ralf da məqsədindən dönmür və iş belə olduqda Cek çıxış yolu kimi onu məhv etmək qərarına gəlir.

İlk günah adada uşaqların öz yoldaşları Simonu bədheybət sanaraq öldürmələri olur. Lakin bu ilkin günahın ardınca başqa günahlar da törədilir –

“Donuzcuq” ləqəbli uşaq uçurumdan itələnilərək dəniz qayalıqlarına çırpılıb həlak olur. Lakin bu da son deyil və Cek Ralfi öldürmək üçün bütün gücünü səfərbər edir. O Ralfi tutub sıxışdırdığı və məhv edəcəyi anda xoşbəxtlikdən bir gəmi adaya yaxınlaşır və uşaqları xilas edir.

Azyaşlı uşağın həmyaşına xətər yetirəcək qədər azğınlaşmasını Qoldinq insanın xislətindən gələn xüsusiyyətləri ilə əlaqələndirir. Müharibənin qəddarlığını görmüş Qoldinq sanki insanın müəyyən bir sərhəd situasiyasında olarkən əsl mahiyyətinin və ona əcdadlarından şüursuz şəkildə, genetik yolla gəlmiş arxetipik xüsusiyyətlərinin üzə çıxdığını göstərməyə çalışmışdır: “Uşaqların şüurundakı sivilizasiya qatı soyulub tökülür və onlar inkişafın lap aşağı pilləsində yerləşən vəhşi qəbiləyə çevrilirlər” [3, 9]. Aydın olur ki, bəni-insan ilk yaradılışından uzun əsrlər keçməsinə, çox böyük ölçüdə inkişaf və təkamül keçirməsinə baxmayaraq, öz ilkin başlanğıcına – ulu əcdadlarına içdən-içə bağlıdır və ən kiçik situasiyada belə qeyri-şüuri həmin ilkin formasına – keçmişinə qayıdır. Bu fikirlər Yunqun arxetiplər nəzəriyyəsi ilə yaxından səsləşir və uşaqların timsalında bəşər övladının mənəvi böhranından xəbər verir.

Lakin qeyd etmək lazımdır ki, Ralf və Cek qarşıdurması daha çox Apollon-Dionis binarlığını xatırladır. Belə ki, Antik Yunan baş allahı Zevsin iki oğlu olan Apollon və Dionis Qoldinqin “Milçəklər kralı”nın baş qəhrəmanları kimi tamamilə bir-birlərinə zidd obrazlardır. İlk dəfə Fridrix Nitsşe 1872-ci ildə yazdığı “Musiqi ruhundan tragediyanın doğuşu” (*Die Geburt der Tragödie aus dem Geiste der Musik*) əsərində elm aləminə gətirilmiş Apollon və Dionis binarlığı anlayışı prototiplərin timsalında özünün əhatəli əksini tapmışdır. Məlum olduğu kimi, Apollon insanın iç dünyasının və ağılın simvoludur. Əsərin baş qəhrəmanı Ralf da adada öz rasionallığı ilə digər uşaqlardan seçilir. Dionis isə təbiətdən gələn və insanda instinktiv var olan xüsusiyyətlərin məcmusudur. Anti-qəhrəman Cekin timsalında isə insanın sərhəd situasiyalarında özünü bürüzə verən, Yunqun dili ilə desək, “kölgə arxetipi”nin xüsusiyyətlərini görmək mümkündür. Apollonsayağı düşüncə insanın təbiəti ağıl süzgəcindən keçirərək dərk etməsini həyata keçirir. Məhz Ralf da hərəkətə keçmədən, sadəcə düşünərək adada qaldıqları müddətdə əhatəsində olduqları əsrarəngiz təbiətdən ən rahat şəkildə çıxıb bilmələri üçün çıxış yolları axtarır. Dionissayağı düşüncə isə insanı təbiət qarşısında izləyici olmaqdan çıxarıb onunla bir bütün halına gətirir. Cek də eynilə ada təbiətinə qarşı izləyici kimi qalmır və onun qanunlarına uyur, onunla bütünləşir. Yaradıcılıq sahəsində bir növ təqlidə əsaslanan Apollonçuluqdan fərqli olaraq, Dionisçilər insanın qaranlıq tərəflərinə və vəhşiliyə əsaslanırlar da, onlar dəyişim, yenilik və yaradıcı özəllikləri ən gözəl şəkildə gerçəkləşdirir.

lər. Tədqiqata cəlb etdiyimiz əsərdə də bu binarlığı görmək mümkündür. Belə ki, adada qaldıqları müddət ərzində Ralf uşaqların yalnızca təhlükəsiz şəkildə yaşamaları üçün çabalayırsa da, Cek əlində olanlarla əsla kifayətlənmir və daima daha çoxunu istəyir. Bu istək isə onun yeni ideyalar tapmağına və dəyişikliklər həyata keçirməyinasəbəb olur. Beləliklə, Ralf statikdir, Cek isə dinamikadadır. Dinamika isə, öz növbəsində, həmişə statikanı üstələyir.

Bu məqamda Z.Freydin “ilkin meyllər” konsepsiyasına toxunmaq və onun Qoldinqin “Milçəklər kralı” romanında necə təzahür tapdığından danışmaq yerinə düşər. Məlumdur ki, bu konsepsiyaya görə insanın fəaliyyəti “həyat instinkti” – Eros (yunan mifologiyasında məhəbbət allahı) və “ölüm instinkti” – Tanatos (yunan mifologiyasında ölüm allahı) qüvvələrinin bir-biri ilə çulğalaması nəticəsində baş verir. Freydə görə, insanın içində mövcud olan qoruyucu və birləşdirici instinkt olan Eros – əsərdə Ralf ilə aqressiv və dağıdıcı instinkt olan Tanatos – Cek bir-biri ilə daim əlaqədədirlər. Lakin insanın öz mövcudluğunu qoruya bilməsi üçün onların hər ikisinin lazım olduğunu deyən Freyd özünüqoruma instinktinin həyata keçməsi üçün aqressivlik tələb olduğunu bildirmişdir. Belə ki, əsərdən də aydın olduğu kimi, hələ həyatı və özlərini dərk etməmiş azyaşlı uşaqların yaşamaq və özlərini qorumaq üçün bir çox aqressiv və dağıdıcı hərəkətlər etdiklərinə şahid oluruq. Birinci dünya müharibəsi dövründə yaşamış Freyd insanlarda mövcud olan bu dağıdıcı meylləri onların içlərində olan Tanatosla əlaqələndirirdi. Bu barədə Freyd 1932-ci ildə A.Eynşteynə göndərdiyi məktubunda yazırdı: “Bəzi müharibələr nəticəsində belə qənaətə gəldim ki, bu dağıdıcılıq meylli hər bir insanın içində var. Nə qədər çalışsaq da insanı aqressiv meyllərdən xilas etmək mümkün deyil. Bu aqressivliyi tamamilə aradan götürə bilməsək belə, onu uzaqlara yönəltmək olar. Elə sahələrə ki, müharibələrlə nəticələnməsin” [8]. Bu fikirlərdən aydın olur ki, insanın içindəki dağıdıcı qüvvə normaldır və bəşəriyyətin öz mövcudluğunu qoruya bilməsi üçün ilkin şərtidir. Bu aqressiv meyllər həmçinin insanı inkişafa aparır. Sadəcə olaraq insan bu instinkti idarə etməyi bacarmalı və sərhəddi aşmamalıdır. Məhz Qoldinqin öz obrazlarının törətdiyi bədləklərə haqq qazandırmağını bununla bağlamaq düzgün olar.

Qoldinqin bu romanında ən diqqətçəkən obrazlardan biri də “Donuzcuq” ləqəbli uşaqdır. Ralfın dostu olan Donuzcuq mioma və astmadan əziyyət çəkən kök bir uşaqdır. Dostları tərəfindən daim ələ salınsa da, öz humanizmi və təmiz qəlbliliyi ilə oxucuların sevimli qəhrəmanına çevrilir. Lakin donuzcuq bir çox xüsusiyyətləri ilə antik yunan ədəbiyyatının sevilən qəhrəmanı Prometeyi xatırladır. Məlumdur ki, həmişə insanlara yazığı gələn Prometey baş allah Zevsdən xəbərsiz odu oğurlayaraq insanlara bəxş edir. Zev-

sin qəzəbinə səbəb olan bu hərəkəti nəticəsində Prometey cəzalandırılır və o otuz il ərzində əzab çəkərək Qafqaz dağlarının zirvəsində zəncirlənir və bir qartal hər gün gələrək onun qaraciyərini didib yeyir [6, 19]. Sözügedən əsərdə isə görmə problemi yaşayan Donuzcuq eynəyinin şüşələri vasitəsilə od əldə edir və ada əhlinə odu bəxş edir. Digər uşaqlar onu narahat edib gülsələr də, Donuzcuq həmişə onlara köməklik göstərir. Prometey kimi Piqqi də qüsursuz deyil. Cekin dəstəsindəki hamının ondan zəhləsi gedir, lakin Piqqi heç vaxt onlara sərt şəkildə zidd getmir. Donuzcuq ağıllı insandır, lakin qorxuları, üstələyə bilmədiyi tamahı onun aqlını zəncirləyir. Hətta dostları Simonun qətlində belə əsl günahkarın məsuliyyətini etiraf edə bilmir:

“ – Bu, bədbəxt hadisədir, – Piqqi qəflətən dedi, – vəssalam. Bədbəxt hadisə. – Onun səsi yenə yüksəyə qalxıb qışqırtıya çevrildi. – Qaranlıqda gəlib. O cür qaranlıqda meşədən çıxıb gəlməməliydi. Başdanxarab idi. Özü günahkardır. – Piqqi yenə əl-qolunu ölçdü. – Bədbəxt hadisədir” [1, 209].

Beləliklə, tədqiqatlarımız nəticəsində Qoldinqin ədəbi irsinə nəzər saldıqda bir çox psixanalitik məqamların təzahürünün şahidi oluruq. Yuxarıda sadalananlardan aydın olur ki, yazıçı insanın daxili aləmində baş verən təlatümləri və rastlaşdığı situasiyalara izah edərkən özündən əvvəl yaşamış bir çox yazıçılar, filosoflar və psixoloqlar kimi, miflərə müraciət etmişdir. Heç də təsadüfi deyildir ki, Qoldinq 1983-cü ildə “Mifin universallığı və rəngarəngliyi ilə çulğalasaaraq realist sənətə məxsus olan bir aydınlıqla insanların müasir dünyadakı mövcudluq şəraitinin dərk olunmasına yardım edən romanlar yazdığına görə” ədəbiyyat sahəsində Nobel mükafatı ilə təltif olunmuşdur.

İstifadə olunmuş ədəbiyyat

1. Golding W. *Lord of the Flies*. New York: Paw Prints, 2008, 208 p.
2. Golding W. *The Inheritors*. London: Faber & Faber, 2015, 233 p.
3. Qoldinq U. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Şərq-Qərb, 2010, 472 s.
4. Quliyev V. Ədəbiyyatda Nobel mükafatı laureatları. Bakı: Kitab aləmi NPM, 2009, 384 s.
5. Oldsey, Bernard S., Weintraub, Stanley. *The Art of William Golding*. A comprehensive account of the novelist's work. New York, 1965, 178 p.
6. Sultanlı Ə. Antik ədəbiyyat antologiyası. İki cildə, I cild. Bakı: Avrasiya Press, 2006, 496 s.
7. Чамеев А. Мир Уильяма Голдинга/Голдинг У. Собрание сочинений. СПб.: Издательство «Симпозиум», 1999. Т. 1. С. 5-29.
8. <https://www.public.asu.edu/~jmlynch/273/documents/FreudEinstein.pdf>
9. <https://www.utpjournals.press/doi/pdf/10.3138/uram.34.1-2.95>

Leyla Aliyeva

Summary
Archetypes in William Golding's novels

The article is devoted to the analysis of the psychoanalytic features of William Golding's novels. William Golding depicted the true nature of man, revealed in borderline conditions, and archetypal traits that are unconsciously transmitted from the ancestors. Golding, like many philosophers and psychologists, turned to myths to understand the complex processes that occur in the inner world of man. In the article, the novel "The Inheritors" has been investigated in the aspect of the collective unconscious of K.G. Jung and, as a result, certain archetypes were identified. Analyzing other novel "Lord of the Flies", complex binary of the prototypes with the mythical heroes was revealed.

Лейла Алиева

Резюме
Архетипы в романах Уильяма Голдинга

Статья посвящена изучению психоаналитических особенностей романов Уильяма Голдинга. В своих романах Уильям Голдинг изображал истинную природу человека, ярче раскрывающуюся в пограничных условиях, а также архетипические черты, бессознательно передающиеся от предков. Голдинг, как и многие философы и психологи, обратился к мифам для осознания сложных процессов, происходящих во внутреннем мире человека. В статье был исследован роман «Наследники», интерпретированный в аспекте коллективного бессознательного К.Г. Юнга и, в следствие чего были выявлены определенные архетипы. При анализе другого романа писателя «Повелитель мух», была раскрыта сложная бинарность прототипов с мифическими героями.

Rəyçi: fil.e.d., prof.A.Sabitova